

האם מותר לאשה להסתכן ללדת ילדים

הרב אליהו בקשי-זורון*

ראשי פרקים

- א. פתיחה
- ב. מותר להכנס להריון אפילו אם ישנו סיכון מסוים מחמת מצב בריאותי לקוי
- ג. טעם ההיתר ללדת
- ד. השוואה לסכנה בשעת מלחמה
- ה. השוואה להסתכנות לצורך פרנסה
- ו. מותר להסתכן בכדי למנוע יסורים קשים
- ז. גדר מסירות נפש למען קיום מצוות
- ח. מסקנה

א. פתיחה

לידה היא דבר שיש בו סכנה¹; מאז החטא הקדמון נגזר על האשה "הרבה הרבה עצבונך והרונך בעצב תלדי בנים" (בראשית ג טז), וכל אשה מצטערת ומתקשה בלידתה. יש שפירשו שמשום כך אין אשה מצווה על פריה ורביה; דנחלקו אמוראים (יבמות סה ב) במקור לפטור אשה ממצות פו"ר: דעת ר' אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון שלמדים זאת מהפסוק בפרשת בראשית (א כח) "ואתם פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה", שחיוב מצוות פרו ורבו הוא על האיש שדרכו לכבוש, ולא על אשה שאין דרכה לכבוש. ואילו דעת רב יוסף שהמקור לכך הוא מהפסוק בפרשת וישלח (לה יא) "ואתה פרה ורבה", ולא נאמר 'פרו ורבו'. על דעה בתרייתא הקשו התוס' (שם ד"ה ולא קאמר) דלאדם הראשון נאמר "פרו ורבו" בלשון רבים? ותירצו ששם זה נאמר לברכה ולא לציווי. ואילו האור שמח בספרו משך חכמה (בראשית ט ז ד"ה פרו ורבו), מבאר שבפרשת בראשית הפסוק נאמר בבריאת האדם עוד לפני החטא ולפני שנתקלה האשה בעצב תלדי בנים, ועל כן נאמר לשניהם פרו ורבו, אולם לאחר החטא שנגזר על האשה בעצב תלדי בנים, חיוב המצווה נאמר רק על האיש ולא על האשה, משום שהתורה לא תחייב מצווה שיש בה צער וסיכון כי "דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום". ורק לקיום המין עשה ה' בטבעה שתשוקתה להוליד עזה משל איש. טעם אחר כותב המשך חכמה לפטור זה, היות והי"ת הטביע בטבע התשוקה, במיוחד באשה, את הרצון ללדת ילדים, לכן די בכך מצד הטבע ולא צריך ציווי מיוחד.

כשאין סיכון מיוחד בלידה מלבד הצער והסיכון השגרת, ברור שמותר לאשה ללדת אף שאינה מצווה; השאלה כשאשה מסכנת את חייה באופן חריג, אם גם אז מותר לה להסתכן וללדת ילדים.

את מצבה של אשה חשוכת בנים הגדירה רחל אמנו בבקשתה "הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכיי" (בראשית ל א), ומכאן למדו רבותינו (נדרים סד ב) שמי שאין לו בנים חשוב כמת, משום שאינו ממלא את ייעודו ותפקידו. אולם ברור שרחל אמנו לא נתכוונה ח"ו להמית עצמה, רק קבעה את מצבה. וברור שאין היתר למות כדי להביא בנים לעולם, שהרי מלבד שלוש עבירות החמורות, כל המצוות יעבור ואל יהרג, והוא הדין במצוות פרו ורבו, וכ"ש לאשה שאפילו מצוה אין לה, ואסור ללדת כשיש סיכון חמור בלידה.

השאלה היא עד כמה מותר לאשה להסתכן בכדי ללדת ילדים? יש נשים שמוכנות להסתכן אע"פ שאינם מצוות ובלבד שיזכו בפרי בטן; האם כשהסיכון אינו סיכון גמור מותר להסתכן להביא ילדים לעולם, או שכל סיכון יש בו ספק פיקוח נפש שדוחה כל התורה, שהרי בפיקוח נפש אין הולכים אחר הרוב (יומא פד ב; כתובות טו ב) וכל סיכון אסור. לכאורה יש להחמיר בכל ספק פיקוח נפש, ולמה להתיר?

ב. מותר להכנס להריון אפילו אם ישנו סיכון מסוים מחמת מצב בריאותי לקוי

אביא דוגמא מעשית לשאלה שנוקקתי לה, כדי לעמוד על הצורך למצוא היתר במקרים מסוימים. אשה צעירה בשנת הנישואין הראשונה הסתכנה במחלת כליות ובגמר המחלה אבדה את כליותיה, ונוקקה להשתלת כליות. בחסדי שמים ההשתלה עברה בהצלחה, אולם הודיעו לה לאחר ההשתלה, שאסור לה להסתכן ולהכנס להריון. לאחר שעברה שנה והרגישה את עצמה כבריאה, פנתה לרופאים בבקשה להתיר לה להכנס להריון, והרופאים הודיעו לה שההריון והלידה מסוכנים

* הראשון לציון; נשיא מוסדות "בנין אב".

¹ הערת העורך: ראה לקמן פרק ג, מקורות לקביעה זו.

עבורה. כמי ששומעת לחכמים ולרופאים נשמרה היטב, אולם ברבות הימים בעלה, שהיה מסור אליה, החל להרהר במצבו לפי שלא קיים עדיין מצוות פריה ורבייה, והתחילו לדבר על אפשרות לגירושין עקב מצבה שאינה יכולה ללדת. האשה עמדה בפני התלבטות קשה ביותר, ופנתה אלי לברר אם יש לה היתר להכנס להריון למרות הסיכון שבלידה במצבה. כשראיתי בעוניה ובדאגתה, שתיאלץ לעזוב גם את בעל נעוריה, בדקתי אצל הרופאים מה מידת הסיכון ומה מידת הסיכוי שתביא ילד ותמשיך את חייה, והתברר שבמידה ותשמור עצמה ברציפות במעקב רפואי תוכל להביא זרע של קיימא ככל אשה, לפי שהלידה עצמה אינה מסוכנת, הסכנה היא שלא תסתבך עקב ההריון והלידה בסיכונים אחרים, שאותם אפשר למנוע במעקב צמוד. לאור הדברים הסכמתי להתיר לה להכנס להריון ובחסידי ה' ילדה בן של קיימא, ושמחתי על שלא החמרתי עליה ומנעתי ממנה את האושר הגדול. ואמנם בלידה זו, לאור דברי הרופאים, יש סיכון באשה זו יותר מכל אשה אחרת, אעפ"כ יש לה היתר ללדת. ונבאר את הדברים, מתי מותר לאשה להסתכן כשרצונה עז להביא ילדים לעולם.

ברור שאם הסיכון הוא גבוה שעקב הלידה לא תשאיר בחיים, אין כל היתר שאשה זו תכנס להריון, והיא כמי שמאבדת עצמה לדעת. השאלה כשהסיכון אינו גבוה ויש סיכויים גדולים יותר שתוכל להמשיך לחיות, האם מותר לה לסמוך על חסדי שמים ולהסתכן בלידה? לכאורה בפיקוח נפש קיימא"ל שאין הולכים אחר הרוב, וכל סיכון גם באחוזים נמוכים אסור, ודוחה כל התורה כולה, ואיך מותר לה להסתכן בפיקוח נפש גם כשהסיכון מועט? בזה יש להבחין בין אם הסיכון הוא בלידה עצמה שעצם פעולת הלידה מסוכנת, אז גם אם הסיכון מועט, אין היתר להכנס בסכנה; לבין אם הסיכון איננו בעצם ההריון והלידה, רק שהלידה וההריון עלולים להביא לסיכון עקב מצבה הגופני – אם הסיכון אינו גבוה ואפשר להשמר ממנו, מותר לה להכנס לכך גם אם יש סיכון מסוים². אעפ"כ שסכנתא חמירא מאיסורא, וכל סיכון שיש בו פיקוח נפש מחללין עליו את השבת, בכל זאת מצאנו שמותר להסתכן כשהצורך גדול, בפרט כשיש מצווה בדבר³, ונפרט הדברים.

ג. טעם ההיתר ללדת

לכאורה בכל לידה יש סכנה – יולדת הוגדרה מסוכנת שמחללין עליה את השבת – ואם אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב, מדוע מותר לאשה להרות ולהכנס לסכנה?

נחלקו האחרונים בביאור הדבר: הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל, בספרו אגרות משה (חיו"ד ח"ב סי' עד), דן בשאלה אם מותר להקדים לידה, ופוסק שכל לידה היא תהליך טבעי שאין בו סיכון ואף שהתהליך עצמו קשה, כשנעשה בדרך הטבע, אינו מסוכן – כי הקב"ה מבטיח שהלידה לא תסכן את היולדת, שכל אשה יולדת וחיה אף שהתהליך מסובך ומסוכן⁴; אולם כשמקדימים הלידה, מכניסים את האשה לתהליך מסוכן שלא בדרך הטבע ואסור לה להסתכן. ומוסיף הסבר לדבריו, שאם היתה עצם הלידה מסוכנת – איך צוותה התורה ללדת ילדים הרי יש בכך פיקוח נפש. יוצא לפי דבריו, שמה שמותר לחלל שבת על יולדת איננו משום שהלידה עצמה היא מסוכנת, אלא זהו עקב מצבה הבריאותי שזקוק לטיפול. בזאת מוסברת ההלכה, שעל אף שכל פיקוח נפש שדוחה שבת – מותר ומצווה לחלל שבת מבלי כל שינוי, ואילו ביולדת ההלכה שכל מה שאפשר לעשות בשינוי משנים ולא עושים המלאכה לכתחילה מבלי שינוי, והטעם משום שיוולדת עצמה אינה מסוכנת שהלידה עצמה היא תהליך טבעי שנשים חיות בו⁵.

² **הערת העורך:** מכל המקורות והראיות שהובאו בהמשך המאמר, לא עמדתי על סוף דעתו של הרב בקשי-דורון שליט"א בחילוקו בין סיכון (אפילו מועט) הנובע מהלידה עצמה – שאסור, לבין סיכון (באותה רמה) הנובע ממצב בריאותי לקוי – שמותר. גם בשו"ת תשובות והנהגות, המובא לקמן, לא חילק כן והתיר בכל גווני כאשר אין הסכנה גבוהה מאוד.

תשובת הכותב: החילוק הוא שכשהסיכון בעצם ההריון והלידה – הנכנסת להריון מסתכנת בעצם המעשה ואסור לה להסתכן. אולם כשההריון אינו הגורם הישיר – מותר. וראה עוד לקמן סוף פרק ה.

³ **הערת העורך:** כפי שפתח הרב בקשי-דורון שליט"א את מאמרו, לאשה אין מצווה בלידה, לכל היותר היא נחשבת כמסייעת לדבר מצווה של הבעל.

תשובת הכותב: יש לה משום "לא תוהו בראה", לקיים העולם.

⁴ **הערת העורך:** לשם הבהרה – ר' משה פיינשטיין בתשובה שם קובע, שאמנם ישנה סכנה בתהליך הלידה, אלא שקיימת הבטחת השי"ת שלא תמותנה הנשים בשעת לידתן, אם לא מהמת עונש. ויעויין באג"מ חאו"ח ח"ד סי' קה אות ו, שחזיק את דעתו זאת, והסבירה כך לחכם אחד שהשיג עליו.

⁵ **הערת העורך:** עי' במגיד משנה על הרמב"ם (הל' שבת ב יא), שמביא דעת הרמב"ן (תורת האדם, שער הסכנה) – שבכל פיקוח נפש צריך לשנות. אך המ"מ מדייק מהרמב"ם שמחלק בזה בין יולדת לשאר פיקוח נפש, ומסביר: "והטעם בזה נראה, מפני שכאב היולדת וחבליה הם כדבר טבעי לה ואין אחת מאלף מתה מהמת לידה ולפיכך החמירו לשנות במקום שאפשר ולא החמירו בחולה". ויעויין בשו"ת שבט הלוי (המובא לקמן בגוף המאמר), שדייק מהמ"מ הזו נגד הבנת האג"מ בכל זה. אך המעיין היטב בלשונו יראה, שבהחלט ניתן להביא סימוכין לאג"מ מדברי המ"מ הללו, וכהרב בקשי-דורון שליט"א. ולגבי עצם הדייק של המ"מ בדעת הרמב"ם – אחד הביסוסים שלו הוא עפ"י גירסתו בלשון הרמב"ם (שם) לגבי יולדת – "הרי היא כסכנת

לפי ניתוח להסיק מדברי האגרות משה, שההיתר ללדת ניתן רק כשהלידה טבעית ואין סיבה לסיכון מלבד עצם הלידה שזה דרכו של עולם; אבל כשיש סיכון נוסף של מחלה באשה – הרי זה בכלל פיקוח נפש שדוחה כל התורה, ואין הולכין בו אחר הרוב, וכל סיכון אסור.

אולם האחרונים חלקו על קביעה זו של האגרות משה, והביאו ראיות שכל יולדת היא חולה שיש בו סכנה; ראייתם מהמשנה במס' שבת (לא ב) שנשים מתות בשעת לידתן כשאינן זהירות בנדה, בחלה ובהדלקת הנר, והטעם שהיא שעת סכנה כמבואר ברש"י שם (לב א ד"ה אבב חוטרא מילי וד"ה אבב בזיוני). וכן נראה דעת תוס' (כתובות פג ב ד"ה מיתה שכיחא) שכתבו, שרוב פעמים מסתכנות בשעת לידה. ובמדרש ויקרא רבה (נולנא) פרשה כז אות ז) איתא – "ר' לוי פתח: 'הן אתם מאין ופעלכם מאפע' (ישעיה מא כד)... 'מאפע' – מק' פעיות שהאשה פועה בשעה שיושבת על המשבר תשעים ותשעה למיתה ואחת לחיים". ועיין בשו"ת משנה הלכות (ח"ט סי' קפד), שדחה דברי האגרות משה; וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קכח) שכל יולדת כחולה מסוכנת, אף שרוב יולדות חיות. ומה שכתב באגרות משה – אם יולדת מסוכנת מדוע נכנסת לסכנה ויולדת? הטעם הוא משום שכך צוותה התורה שצריכה ללדת לקיים מצות בעלה, ואין לה לבטל מצות פריה ורבייה משום שהיא מוטלת גם עליה מכח "לשבת יצרה" (ישעיהו מה יח), ומצווה זו אף שיש בה סכנה חייבים בה כמו מצות מילה ומצות מלחמת עמלק – שחייבים בהם גם כשיש סיכון בקיום המצווה.

ואפשר, שהשאלה מה מצבה של יולדת – אם מסוכנת היא בכל לידה ואעפ"כ התורה צוותה שעליה להסתכן, או כהגדרת בעל האגרות משה שעצם הלידה איננה מסוכנת כיוון שזהו תהליך טבעי ורוב נשים אינן מסתכנות ולכן מותר ללדת – יש לה השלכה לנשים שיחד עם הלידה יסתכנו עקב מחלה. לדעת האגרות משה שכל לידה אינה סכנה כיוון שהלידה טבעית, אזי אשה חולנית שיש לה סכנה מיוחדת ללדת – אסור לה להסתכן; אולם לדעת האחרונים שכל יולדת מסוכנת ואעפ"כ מצווה ללדת גם תוך כדי סיכון, יש מקום להתיר לאשה ללדת גם אם היא חולה ומסוכנת יותר עקב מחלתה, שהרי עצם הלידה מתירה להסתכן.

ד. השוואה לסכנה בשעת מלחמה

הנה ספר החינוך (מי תכה, הריגת שבעה עממין) כתב: "ועובר על זה מי שבא לידו אחד מהם ויכול להורגו מבלי להסתכן בדבר ולא הרגו, ביטל מצוות עשה זו", משמע מדבריו שאין להסתכן לעשות המצווה. שואל על כך המנחת חינוך (שם אות ג):

נהי דכל המצוות נידחות מפני פיקוח נפש, מ"מ המצווה זו התורה צוותה להלחם עמהם, וידוע שהתורה לא תסמוך דיניה על הנס כמבואר ברמב"ן, ובדרך העולם נהרגין משני הצדדים במלחמה, א"כ חזינן שהתורה צוותה ללחום בהם אף שיש סכנה, וא"כ דחוייה סכנה במקום הזה ומצווה להרוג אף שיסתכן.

וה"ה בנידון דידן, כיוון שכל יולדת מסוכנת ומצוותה ללדת גם תוך כדי סכנה, א"כ גם באשה חולה מצווה להסתכן וללדת. ואפשר שכוונת החינוך, שאמנם בכל מלחמה יש סיכון והתורה צוותה על כך, אולם זה דווקא כשהסיכון אינו גבוה ורבים הסיכויים להצליח ולא למות, אבל כשיש סיכון גבוה אין חיוב למסור נפשו להשמיד את העממים⁶ (וכך כתב החינוך במצוות מחיית עמלק (מי תרד), והמנחת חינוך כתב שמותר להסתכן כדי למחות זרעו של עמלק (שם אות ד)⁷. ולפי"ז גם אם כל יולדת מסוכנת ומצווה היא וצריכה להסתכן, כל זה בסיכון של לידה רגילה, ולא כשהסיכון גבוה כגון באשה המסוכנת עקב מחלה.

ה. השוואה להסתכנות לצורך פרנסה

אולם, על אף שאין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב וחמירא סכנתא שצריך לחשוש למיעוט, מצאנו שמותר לאדם להסתכן בעת הצורך. על הכתוב באיסור הלנת שכר – "ואליו הוא נושא את נפשו" (דברים כד טו), אומרים חז"ל (ב"מ קיב א) "מפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתה – לא על שכרו?", שאדם משליך עצמו מנגד ומסתכן כדי לקבל שכר, מכאן שמותר לאדם להסתכן כדי להתפרנס. הנודע ביהודה (מהדו"ת יו"ד סי' ו) דן אם מותר ליהודי לעסוק בציד ביערות, כשהוא מסתכן בכל יום אל מול חיות טרף, והתיר משום שמותר לאדם להסתכן בכדי

נפשות", דמשמע שאינה נחשבת סכנת נפשות ממש. אך ראה במהדורת פרנקל שהגירסא היא – "הרי היא בסכנת נפשות", דמשמע ממש. ובילקוט שינויי נוסחאות הרחיבו בכך מעט.

⁶ הערת העורך: יעויין בחידושי הגרי"ז על התורה (פ' בשלה, עה"פ "זבולון עם חרף נפשו" וכו') שתי' את החינוך באופן אחר.

⁷ הערת העורך: המנחת חינוך העיר שם לעיין במש"כ במ' תכה, שיש חיוב אף להסתכן. והחינוך עצמו חזר במ' תרד על אותו משפט שכתב במ' תכה לגבי העובר על זה – בהשמטת שלוש תיבות: "מבלי להסתכן בדבר", דקצת משמע שכאן מודה שיש חיוב אפילו להסתכן. וצ"ע.

להתפרנס⁸. יתירה מזאת, הולכי דרכים ומדברות מסתכנים בדרכם ומברכים "הגומל" על שהיו בסכנה וניצלו, ואינם אסורים להכנס לכתחילה לסכנה משום פיקוח נפש. ואם להתפרנס מותר להסתכן כשיש צורך בדבר, אשה חשוכת בנים, שעז רצונה להביא פרי בטן, ודאי שצורך גדול הוא כפרנסה, ומותר לה להסתכן, בפרט שעושה זאת לצורך קיום מצוות פריה ורבייה (של הבעל).

ובאמת יש להתבונן, מהו ההיתר להסתכן לצורך פרנסה, ולהסתכן בדרכים ובמדבריות – הרי כל סכנה אסורה משום "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" (דברים ד טו), ובפיקוח נפש אין הולכים אחר הרוב וכל סיכון אסור, ודוחה שבת? ענין זה כתב רבינו ירוחם, והביאו הטור (או"ח סי' שכח) "יש מי שכתב שכל דבר שאין בו סכנה עתה, אע"פ שיכול לבוא לידי סכנה, אין מחללין עליו את השבת אלא בשבות דרבנן". על יסוד זה פסקו האחרונים שפיקוח נפש דוחה שבת רק כשהחולה לפנינו ונמצא בסכנה, אולם כל עוד לא הסתכן אין לחלל שבת. וביארו שאם נחשוש לסכנה שיכולה לבוא, היא מותר לחלל שבת בכל מצב, שתמיד יש ספק שיתפתח הדבר לפיקוח נפש. ואת ההיתר להכנס לסכנה לצורך פרנסה והולכי דרכים ביארו, שאין זה בכלל שאין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב, שכל עוד אין הסכנה לפנינו, אפשר לילך אחר הרוב ולקבוע שלא תהא סכנה. כך הגדיר את הדברים בשו"ת בנין ציון (סי' קלז):

דאע"ג דכלל בידינו דאין לך דבר עומד בפני פקוח נפש ואין הולכין בפ"נ אחר הרוב, זה דוקא ביש ודאי סכנת נפש לפנינו כגון בנפל עליו הגל דאז חוששין אפילו למיעוטא דמיעוטא, אבל בשעתה אין כאן פקוח נפש רק שיש לחוש לסכנה הבאה, בזה אזלינן בתר רובא כמו לענין איסורא, דאל"כ איך מותר לירד לים ולצאת למדבר שהם מהדברים שצריכין להודות על שנצולו ואיך מותר לכתחילה לכנוס לסכנה ולעבור על "ונשמרתם מאד לנפשותיכם"? אע"כ כיון דבאותה שעה שהולך עדיין ליכא סכנה הולכין אחר הרוב.

וה"ה באשה חולה שיש סיכון שתכנס להריון ותלד, אם אין סיכון בעצם הלידה והסכנה אינה לפנינו בעצם ההריון, רק שהלידה וההריון עלולים לסבך אותה במחלה ולהסתכן, כשאפשר להשמר במעקב אחר הסיכונים ויש רוב שלא תסתכן, הולכים אחר הרוב ואין לחשוש לסכנה שאולי תבוא, ועל כגון דא נאמר "שומר פתאים ה'" (תהלים קטז ו).

ו. מותר להסתכן בכדי למנוע יסורים קשים

זאת ועוד, מצאנו שמותר להסתכן בספק נפשות בכדי להנצל מיסורין קשים. כך כותב המור וקציעה (או"ח סי' שכח) לגבי ניתוח מסוכן שאינו אלא כדי למנוע יסורין:

אבל יש בוחרין בספק נפשות כדי להציל עצמם מיסורין קשים, כאותם המוסרים עצמם לחיתוך מפני אבן שבכיס וחצץ כליותיה ולא להניח עצמם לעשות כחפצם בלי מוחה, מחמת שכמה פעמים נושעים ונרפאים וכו'.

ואם מותר להסתכן כדי למנוע יסורים קשים שקשה לסובלם, אשה חשוכת בנים שהוגדרה כ"מתה אנוכית", יסוריה הנפשיים קשים מנשוא, ומותר לה להסתכן בכדי למנוע צערה שתזכה בפרי בטן.

ז. גדר מסירות נפש למען קיום מצוות

יש לזכור שאשה שמסתכנת להביא בן לעולם, עושה זאת לא רק כדי למנוע ממנה צער, אלא יש בלידתה מצווה. ואף שבכל המצוות אמרינן, יעבור ואל יהרג ואין להסתכן בעשיית מצוה, נחלקו הפוסקים אם אסור לו ליהרג ולא לעבור: הרמב"ם פסק (הלי יסודי התורה ה ד) שכל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. אולם התוס' (ע"ז כז ב ד"ה יכול) ועוד ראשונים (רא"ש ע"ז פ"ב סי' ט; סמ"ק מ"ע ג; טור יו"ד סי' קנז) סוברים שיעבור ואל יהרג פירושו שמותר לעבור היינו שאין חיוב למסור נפשו, אבל אם רוצה יכול למסור נפשו על כל המצוות ונחשב למקדש שם שמיים. ובכסף משנה שם הביא בשם הנימוקי יוסף, שאפילו לסברת הרמב"ם – "אם הוא אדם גדול וחסיד ירא שמים ורואה שהדור פרוץ בכך – רשאי לקדש את השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה, כדי שיראו העם ולמדו ליראה את השם ולא הבו בכל לבם".

ואם כי הדברים אמורים על מצות קידוש ה' שיכול למסור נפשו גם כשאינו חייב, אפשר ללמוד שכשיש צורך גדול – כאשה שרוצה בכל מאודה למלא שליחותה להביא בן לעולם – יכולה למסור נפשה. ואם מצאנו שמותר למסור נפשו גם במיתה גמורה כדי לקדש ה' אף שאינו חייב, כשמדובר בלידה שיש בה רק ספק סכנה והצורך גדול לאשה חשוכת בנים, מותר לה להסתכן. ועיין בפתחי תשובה (יו"ד סי' קנז סק"ג), שהביא מדברי תפארת ישראל בברכות (פ"א מ"ג) שמותר להכניס עצמו בספק סכנה במקום שלא שכיח היזיקא כדי לקיים מצווה, שמצווה אגוני מגנה, ו"שומר פתאים ה'".

⁸ הערת העורך: היינו מעיקר הדין, אך ע"ש בסוף התשובה, שמתנגד הנוב"י לעיסוק זה מסיבות מוסריות.

לכן כשיש רק ספק סכנה מותר לאשה להרות כדי לקיים המצווה, ואין זה בכלל מאבדת עצמה לדעת, לפי שאיסור מאבד עצמו לדעת הוא שמזלזלת בחיים בכך שאינה שומרת עצמה, ואשה המסתכנת בלידה עושה זאת על מנת להביא חיים לעולם, וכיוון שהוא רק ספק סכנה, אין זה בכלל מתחייבת בנפשה. ועיין בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' תתפה) מה שכתב בזה.

ח. מסקנה

לסיכום יאמר, שאשה שההריון או הלידה מסכנים אותה בסיכון גבוה שיש יותר מחמישים אחוזי שלא תחייה, אסור לה להכנס להריון לפי שמתחייבת היא בנפשה; אולם אם הסיכוי לחיות גדול יותר והסיכון מועט, כשהסיכון לא בעצם ההריון או הלידה, רק שיכולה להסתכן לאור מצבה הגופני, אם אפשר למנוע הסיכון על ידי מעקב וטיפול רפואי, מותר לאשה להרות וללדת גם אם קיים סיכון מועט, ועל כגון דא נאמר "שומר פתאים ה'" (תהלים קטז ו) ומן השמים ירחמו (ראה יבמות ק ב), ו"שומר מצווה לא ידע דבר רע" (קהלת ח ה).